

Brazília ako nová formujúca sa veľmoc v medzinárodných vzťahoch: špecifiká jej zahraničnej politiky v 21. storočí a jej politicko- ekonomická diplomacia a geopolitický vplyv v kontexte zoskupenia krajín BRICS

*Samuel Božek**

Abstract: *In my research I will deal with the specifics of the foreign policy of Brazil, which are determined by its ambition to establish itself as a new global superpower in international relations and its aspirations for changing international political and economic order according to its worth paradigm. I will point out its original soft power approach in its foreign policy, which is reflected by active presidential diplomacy, intensive regional policy, global energy geopolitics, specific geostrategic trade policy, nuclear diplomacy, its policy in the field of international institutions and groupings and its foreign policy engagement in the field of international policy issues. All these aspects I will explain in relation to the foreign policy of the BRICS grouping of states in which Brazil is member state and forms immanent determining broader context of foreign policy behavior of Brazil. The main aim of my research will be mainly to analyze in detail the changing geopolitical position of Brazil in the region and the world and based on empirical facts which will be discovered, to find out whether Brazil is capable to transform the international system according to its values and identity.*

Key words: *foreign policy of Brazil, change of international political and economic order, global superpower, multipolarism, BRICS grouping of states, soft power approach, geopolitical position of Brazil in the world, policy in the field of international institutions*

1. Vymedzenie prevádzaného výskumu

1.1. Úvod

V tomto článku a doktorskom výskume všeobecne sa budem zaoberať špecifikami zahraničnej politiky Brazílie, ktoré sú determinované jej ambíciou etablovať sa ako nová globálna veľmoc v medzinárodných vzťahoch a ašpiráciou zmeniť medzinárodný politický a ekonomický poriadok podľa jej hodnotovej paradigmy. Poukážem na jej originálny soft power prístup v zahraničnej politike, ktorý sa prejavuje aktívnou prezidentskou diplomaciou, intenzívnou regionálnou politikou, svetovou energetickou geopolitikou, špecifickou geostrategickou obchodnou politikou, jadrovou diplomaciou, jej politikou v medzinárodných inštitúciách a

zoskupeniach a zvýšenou zahraničnopolitickou angažovanosťou v medzinárodných otázkach.

Brazília v 21.storočí, a to najmä od nástupu prezidenta Lulu da Silvu v roku 2003, uskutočňuje špecifickú zahraničnú politiku, ktorej cieľom je jej zviditeľnenie v medzinárodnom prostredí a pevnejšie zakotvenie v medzinárodnej hierarchii. Brazília sa usiluje na základe jej vlastných národných záujmov zmeniť svetový poriadok, čo je cieľ typický pre veľmoc. Za tým účelom využíva aj medzivládnu spoluprácu s krajinami zoskupenia BRICS (tj. Ruskom, Indiou, Činou a Juhoafrickou republikou), ktoré využíva rôzne diplomatické mechanizmy, ktorých účelom je zmena svetového poriadku v budúcnosti. Zahraničná politika krajín zoskupenia BRICS, ktorého je Brazília

súčasťou, tvorí teda imanentný determinujúci širší kontext zahraničnopolitického správania sa Brazílie. Zahraničná politika Brazílie je úzko previazaná a podmienená vnútornou politikou a obe tieto politiky vychádzajú z tých istých záujmov. Keďže Brazília za vlády prezidenta Lulu da Silvu mocensky a ekonomicky vzostúpila aj na domácej politickej scéne, jej výrazný potenciál moci a vplyvu ju predurčujú k tomu, že v zahraničnej politike je aktívnejšia, iniciatívnejšia a úspešnejšia.

Uvedenú problematiku je potrebné skúmať vzhľadom na turbulentné zmeny v medzinárodnej politike, ktoré sú evidentné v 21. storočí v kontexte narastajúceho potenciálu novo rastúcich štátov (BRICS) spôsobilých zmeniť režim svetovej politiky, medzi ktorými je Brazília. Táto skutočnosť je dôkazom transformácie medzinárodného politického systému z unipolárneho (keď vo svetovej politike a ekonomike dominovali USA) na multipolárny (diverzifikovanejšie rozloženie politickej a ekonomickej moci vo svete a s tým súvisiaci vznik nových centier politickej moci, ktoré konkurujú USA-jedná sa napríklad o zoskupenie krajín BRICS). V tomto kontexte je potrebné identifikovať a skúmať progresívne mechanizmy, ktoré sú aplikované úspešnou zahraničnou politikou Brazílie na medzinárodnom poli.

1.2. Vymedzenie témy

Zahraničná politika Brazílie sa vyznačuje určitými špecifikami. Tieto špecifiká vychádzajú z toho, že Brazília je prirodzeným leaderom Latinskej Ameriky a jej postavenie regionálnej veľmoci ju motivuje k tomu, aby sa stala významným svetovým politickým hráčom. Za účelom realizácie jej cieľa byť globálnejším hráčom na medzinárodnej politickej scéne využíva pomerne asertívny prístup v jej zahraničnej politike, ktorý nabral na

intenzite od začiatku vlády prezidenta Lulu da Silvu v roku 2003, kedy Brazília naštartovala éru mocenského vzostupu. V kontexte týchto špecifik sú zvlášť relevantnými najmä brazílska prezidentská diplomacia, energetická a obchodná politika, aktívna regionálna politika, politika v medzinárodných inštitúciách a zoskupeniach a relevantná zahraničnopolitická angažovanosť ako súčasť diplomatickej aliancie v rámci krajín BRICS.

Masívny politický a ekonomický vzostup Brazílie a jej relevantná rola v medzinárodnej politike súvisí predovšetkým so sociálnymi a ekonomickými reformami prezidenta Lulu da Silvu, prostredníctvom ktorých zbavil Brazíliu dlhov, ktoré mala v Medzinárodnom menovom fonde a Brazília sa stala veriteľskou krajinou so silným vplyvom v rôznych medzinárodnopolitických a medzinárodnoekonomických otázkach. Lulova zahraničná politika učinila z Brazílie dôležitého hráča rozvojového sveta a medzinárodného sprostredkovateľa s globálnym potenciálom, ktorý za účelom stať sa svetovou veľmocou skôr používa prostriedky soft power² a nie hard power.³ V rovnakom zahraničnopolitickom kurze pokračuje aj prezidentka Dilma Rousseffová, ktorá sa intenzívne angažuje hlavne vo vzťahu s Európou a Áziou v kontexte vyjednaní lepších obchodných podmienok pre Brazíliu.

² Soft power sa dá chápať ako diplomatický prístup štátu, ktorý k zaisteniu svojich cieľov vo svetovej politike využíva namiesto politického vplyvu a vojenskej moci skôr presvedčovanie, spoluprácu a ideový vplyv, ktorý je atraktívny pre ostatných aktérov. V tomto kontexte Brazília využíva na presadzovanie svojich záujmov diplomáciu, dialóg a medzinárodné právo.

³ Jedná sa o vojenskú a ekonomickú moc, ktoré štát využíva na ovplyvňovanie správania ostatných aktérov. Takýto typ prejavu moci je charakteristický pri tradičných veľmociach, akými sú napríklad USA či Ruská federácia.

Brazília patrí medzi najväčšie poľnohospodárske veľmoci na svete. Má tiež značné zásoby ropy, je najväčším exportérom etanolu na svete a vlastní aj ďalšie významné komodity. Keď sa vezme do úvahy teória komplexnej vzájomnej závislosti a skutočnosť, že Brazília má bohaté zásoby nerastných surovín a energetických zdrojov a vzhľadom na súčasnú vzájomnú ekonomickú interdependenciu vo svetovej politike kde je významným fenoménom závislosť od komodít a energií, možno predpokladať, že sa jej geopolitický vplyv v latinskoamerickom regióne a jej postavenie vo svete bude stále zväčšovať. Možno preto predpokladať, že Brazília sa stane v najbližších rokoch top exportérom strategických energetických komodít akými sú ropa a etanol, čo môže aj používať ako politickú zbraň v medzinárodných politických a ekonomických vzťahoch.

V roku 2013 Európska únia preklasifikovala Brazíliu na krajinu s vyššími strednými príjmami, čo znamená, že od roku 2014 Brazília stratí status preferenčného obchodného partnera EÚ.⁴ Vzhľadom na tento fakt sa brazílske politické elity snažia o presadenie flexibilnej dohody o voľnom obchode medzi MERCOSUR-om a EÚ, v rámci ktorej by Brazília mala urýchlene postupovať s vlastnou bilaterálnou agendou. Takýto politický a ekonomický potenciál Brazílie presahuje región Latinskej Ameriky a snaží sa prostredníctvom významných medzinárodných inštitúcií presadzovať svoj vplyv na medzinárodnej politickej scéne. Toto Brazílii zaručuje, že jej postoje vo svetovej politike sú významné

⁴ Preferenčné obchodné režimy uplatňuje EÚ vo vzťahu k rozvojovým krajinám, čo uľahčuje týmto krajinám prístup na trh EÚ formou znížených colných sadzieb za ich tovar, čo týmto krajinám umožňuje viac participovať na medzinárodnom obchode, mať tak vyššie príjmy z vývozu a diverzifikovať ich hospodárstvo.

takých oblastiach ako medzinárodný obchod a medzinárodné financie, energie, potraviny, klimatické zmeny a ľudské práva.

Brazília je charakteristická tiež svojou aktívnou regionálnou politikou a svoju úlohu regionálnej veľmoci potvrdzuje aj tým, že je vedúcou krajinou juhoamerickej integrácie v rôznych ekonomických, energetických, infraštruktúrnych, ale aj bezpečnostných regionálnych projektoch, akými sú napríklad MERCOSUR,⁵ UNASUR,⁶ IIRSA⁷ a SADC.⁸

Počas prezidentovania Lulu da Silvu v rokoch 2003–2010 Brazília začala výrazne prejavovať svoj záujem na tom, aby mala vo svetovej politike prominentnejšie miesto, čo sa prejavilo v jej úsilí o väčší vplyv v medzinárodných inštitúciách, ako to bolo evidentné v jej kampani, keď sa začala uchádzať o miesto stáleho člena Bezpečnostnej rady OSN. Uvedomujúc si, že reforma Bezpečnostnej rady OSN bude náročná, v jej zahraničnej politike bol

⁵ MERCOSUR je regionálna integrácia rozvojových krajín Južnej Ameriky a býva prirovnávaný k latinskoamerickej verzii Európskej únie. Okrem ekonomickej integrácie rozvíja spoluprácu aj v ďalších oblastiach a pomáha rozvíjať diplomatické vzťahy medzi jeho členskými štátmi. Členovia sú Brazília, Argentína, Paraguaj, Uruguaj a Venezuela. V decembri 2012 protokol o pristúpení podpísala Bolívia, ktorá bude plne integrovaná po ratifikácii protokolu zo strany ostatných členov daného zoskupenia.

⁶ Jedná sa o Úniu juhoamerických národov. Je to medzinárodná organizácia, ktorá integruje MERCOSUR a Andské spoločenstvo národov. Zakladajúca zmluva bola podpísaná v roku 2008 v Brazílii. Vedúci predstavitelia členských štátov prehlásili, že ich zámerom je vytvorenie nového spoločenstva po vzore Európskej únie, kde sa plánuje aj spoločná mena, parlament a voľný pohyb osôb.

⁷ Je to Iniciatíva pre integráciu infraštruktúry regiónu Latinskej Ameriky. Hlavnou úlohou je fyzická integrácia daného regiónu.

⁸ Jedná sa o regionálnu integráciu v obrane, kde je vojenským leaderom práve Brazília. Členmi sú štáty UNASUR, ktoré pod brazílskym vedením koordinujú svoju bezpečnostnú politiku.

kladený silný dôraz na tom, aby získala členstvo v nových formálnych a neformálnych zoskupeniach, ktoré sa objavili v medzinárodnom politickom poriadku. Vzhľadom na tieto skutočnosti brazílske začlenenie sa do BRICS⁹ a G20¹⁰ bolo dôležitým politickým úspechom Brazílie, ktorá sa domnieva, že súčasná medzinárodná politická štruktúra sveta a jej inštitucionálne usporiadanie sú nespravodlivé.

Členstvo Brazílie v zoskupení BRICS a G20 (v G20 sa usiluje o väčšiu participáciu rozvojových krajín v globálnych inštitúciách ako Medzinárodný menový fond a Svetová banka) podstatne zmenilo

⁹ Rastúci mocenský potenciál krajín BRICS narušuje a mení rovnovahu vo svetovom politickom systéme a ohrozujú tak záujmy ešte súčasného, ale už upadajúceho hegemonu, teda USA, a sú ich vyzývateľom. Vplyv krajín zoskupenia BRICS je evidentný jednak v politicko-bezpečnostnej oblasti v relevantných svetových makroregiónoch, kde využívajú svoj vplyv jednak v regionálnych inštitucionálnych mechanizmoch (Brazília je leaderom juhoamerickej integrácie v rámci UNASUR, Rusko a Čína ako stáli členovia Bezpečnostnej rady OSN majú tiež výrazný vplyv v eurázijskom regióne v rámci Šanghajskej organizácie spolupráce, Juhoafrická republika má výrazný vplyv na africkom kontinente, kde aj ovplyvňuje chod Africkej unie), ale najmä v medzinárodnom finančnom systéme (kde na zaklade tlaku krajín BRICS došlo v Medzinárodnom menovom fonde k výraznému transferu hlasovacích práv z balíka rozvinutých krajín do balíka rozvíjajúcich sa krajín a takto všetky krajiny BRICS-u významne ovplyvňujú chod tejto inštitúcie) a v medzinárodnom menovom systéme, kde cieľom týchto krajín je dedolarizácia svetovej ekonomiky, teda oslabovanie amerického dolára v medzinárodných menových vzťahoch (napríklad Brazília s Čínou obchodujú v ich vlastných menách v ekvivalente do 30 miliard amerických dolárov ročne, čo znamená, že takmer jedna polovica ich obchodných transakcií bude mimo dolárovej zóny; alebo kôli brazílskej neochote obchodovať v amerických dolároch sa v tejto krajine tiež podporuje objavovanie nových nálezísk zlata, ktoré by mali podporiť schopnosť Brazílie obchodovať s Čínou a inými krajinami vo vlastnej mene).

¹⁰ Je to skupina najväčších ekonomík sveta. Je to hlavný koordinátor svetovej ekonomiky.

jej rolu v globálnych politických záležitostiach, ako aj vnímanie jej úlohy a jej národného záujmu vo svetovej politike. V kontexte jej zahraničnopolitickej stratégie v BRICS Brazília vytvára rôzne koalície s ostatnými členmi tohto zoskupenia, ktoré sa venujú špecifickým otázkam, napríklad IBSA Forum,¹¹ Basic Coalition¹² a realizujú aj spoločné postupy v rámci rôznych formálnych aj neformálnych inštitucionálnych mechanizmov, ako napríklad v G20, spoločná aliančná politika Brazílie a Indie vo WTO v rámci G5 či v Bezpečnostnej rade OSN v rámci G4, etc. V jej záujme o reformu medzinárodnej politiky a medzinárodných inštitúcií sa však značne líši od niektorých členov zoskupenia BRICS-najmä od Ruska a Číny, ktoré už majú svoje miesto a výrazný vplyv v medzinárodných politických a ekonomických záležitostiach a inštitúciách. Vzhľadom na tento fakt, brazílske záujmy sú viac zlúčiteľné s inými členmi zoskupenia BRICS-Indiou a Juhoafrickou republikou, s ktorými intenzívnejšie spolupracuje v rámci aliancie IBSA. To sa však netýka medzinárodných ekonomických otázok, kde ma Brazília silnejšie väzby s Čínou. Je potrebné povedať, že keďže chce Brazília presadzovať svoje národné záujmy v globálnom rozsahu a zmeniť tak súčasnú medzinárodnú politickú a ekonomickú štruktúru sveta podľa jej predstáv, je vo veľkej miere závislá na tom, aby bola

¹¹ IBSA Forum je užšia tripartitná skupina v rámci krajín BRICS, konkrétne sa jedná o Indiu, Brazíliu a Juhoafrickú republiku. Tieto tri krajiny realizujú medzi sebou užšiu medzinárodnú spoluprácu v rôznych oblastiach akými sú napr. obchod, poľnohospodárstvo, obrana, kultúra, etc. Zároveň koordinujú medzi sebou spoločný postoj na pôde medzinárodných inštitúcií. Jedná sa o tzv. koalíciu Juh-Juh.

¹² Sú tu členské krajiny BRICS okrem Ruska. Jedná sa o vplyvnú negociačnú skupinu najmä v oblasti medzinárodnej klimatickej politiky.

začlenená v medzinárodných inštitucionálnych zoskupeniach, keďže nedisponuje dostatočnou hard power.

Brazília tiež vyjadrila signifikantný postoj k situácii v Líbyi, Iránu a Sýrie,¹³ ktorý bol v rozpore so zahraničnopolitickými záujmami USA, čo možno vnímať ako geopolitické vyvažovanie moci a vplyvu USA vo svete, v tomto prípade v regióne Blízkeho východu.

Brazília je jedinou krajinou v histórii, ktorá deklaruje ambíciu byť globálnou mocnosťou a nemá pritom dostatočnú konvenčnú vojenskú spôsobilosť a nevlastní ani jadrové zbrane. Bez silného zastúpenia v multilaterálnych inštitúciách by sa z nej zrejme nestala tradičná globálna mocnosť s hard power. Toto je dôvodom toho, že Brazília intenzívne investuje do reformy Bezpečnostnej rady OSN a zaznamenala významný politický a ekonomický vzostup, ako bola začlenená do BRICS Forum.¹⁴ Preto je členstvo

¹³ Pokiaľ ide o líbyjskú otázku, tak Brazília spolu s ostatnými krajinami BRICS sa zdržala hlasovania rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, ktorá podporovala vojenský zásah cudzích štátov do Líbye v období líbyjskej občianskej vojny v roku 2011. V prípade Iránu Brazília uznáva jeho právo na mierové využívanie jadrovej energie a vo veci jeho jadrového programu presadzuje politicko-diplomatické riešenie a dialóg a odmieta jednostranné akcie (napr. vojenské) Západu. Brazília sprostredkovala dohodu o iránskom jadrovom programe medzi Teheránom a svetovými mocnosťami. Na základe tejto dohody Irán vyviezol do Turecka 1200 kilogramov obohateného uránu podliehajúci medzinárodnej kontrole, ktorý sa tam obohatil na vyššiu úroveň a výmenou za to dostal Irán 120 kilogramov jadrového paliva pre svoj reaktor, ktoré sa malo využívať na mierové účely. Vo veci občianskej vojny v Sýrii Brazília vyjadrila spolu s Indiou a Juhoafrickou republikou neutralitu pokiaľ išlo o prijatie rezolúcie Valného zhromaždenia OSN, ktorá vyjadrovala odsúdenie režimu sýrskeho prezidenta. Kľúčovým prvkom zahraničnej politiky Brazílie a krajín BRICS je v tomto kontexte politika nezasahovania do vnútorných záležitostí štátov.

¹⁴ BRICS Forum vzniklo v roku 2011, je to nezávislá medzinárodná organizácia, ktorá buduje

Brazílie v BRICS a G20 kľúčové pre jej stratégiu stať sa globálnou mocnosťou. Brazília, ale aj iné krajiny zoskupenia BRICS sú dôkazom toho, že unilateralizmus USA postupne upadá a objavili sa nové centrá svetovej politickej moci. Vzhľadom na tieto uvedené skutočnosti je možné v tomto príspevku vychádzať z toho, že Brazília svojou špecifickou zahraničnou politikou sa snaží získať, zviditeľniť sa a upevniť vlastnú pozíciu v rámci veľmocensky meniaceho sa sveta a za týmto účelom realizuje špecifickú formu geopolitiky a politicko-ekonomickej diplomacie prostredníctvom jej soft power.

2. Ciele výskumu

Cieľom výskumu je zodpovedať na nasledujúce výskumné otázky:

1. Aké sú mechanizmy, ktorými prezident Lula da Silva nastolil silnú pozíciu Brazílie na medzinárodnej politickej scéne?;
2. Ako konkrétne sa mení geopolitické postavenie Brazílie v regióne a vo svete?;
3. Aké sú brazílske záujmy, jej nástroje politicko-ekonomickej diplomacie a jej agenda v rámci BRICS a v čom je Brazília špecifická v porovnaní s ostatnými krajinami zoskupenia BRICS?;
4. Aká je kvalita a rozsah politických a ekonomických vzťahov medzi Brazíliou a ostatnými krajinami BRICS, ktoré oblasti sú pre Brazíliu najperspektívnejšie na medzinárodnom ekonomickom a politickom poli, a aké sú jej existujúce rezervy, v ktorých by Brazília mohla rozšíriť spoluprácu s krajinami zoskupenia BRICS?;

štrukturálne vzťahy v rôznych oblastiach medzi krajinami BRICS. Napríklad buduje inštitucionálne partnerstvá medzi krajinami BRICS v oblasti vládnych inštitúcií, obchodu, inovácií, vedy, a pod.

5. Aké sú hlavné geostrategické osy zahraničnopolitického pôsobenia Brazílie v kontexte obchodu, financií, investícií, energetických zdrojov, toku strategických surovín a celkového vyvažovania politickej a ekonomickej moci voči USA a doterajšiemu usporiadaniu systému medzinárodných vzťahov, ktorý je ešte stále pod hegemoniou USA, hoci sa už multipolarizuje?;
6. Aký ďalší zahraničnopolitický vývoj Brazílie možno očakávať v kontexte veľmocensky meniaceho sa sveta, a to zvlášť vo vzťahu k USA a v kontexte krajín BRICS?;
7. Má Brazília moc, vôľu a silu pretransformovať medzinárodný systém tak, aby zodpovedal jej hodnotám a identite?

2.1. Stanovenie hypotéz

Vo výskume uvedenej témy budem vychádzať z nasledujúcich hypotéz:

1. Lula da Silva a jeho vláda priviedli Brazíliu medzi najvýznamnejšie rozvojové ekonomiky s reálnou negociačnou silou i v rámci G20, kde Brazília aplikuje svoje národné záujmy a presadzuje ich v globálnom rozsahu, čím je schopná transformovať medzinárodnú politickú a ekonomickú štruktúru sveta podľa jej predstáv;
2. Za účelom zvýšenia svojho geopolitického vplyvu a mocenského vzostupu v medzinárodných vzťahoch Brazília využíva aliančnú politiku so štátmi zoskupenia BRICS, a to hlavne v rámci medzinárodných inštitúcií;
3. Zastupovanie záujmov rozvojových krajín nie je primárnym záujmom Brazílie. Jej primárnym záujmom je predovšetkým mocenský vzostup

v medzinárodnej politike a určovanie medzinárodných pravidiel hry, k čomu iba využíva svoje vodcovské postavenie voči rozvojovým krajinám.

3. Teoretický a metodologický rámec práce

3.1. Teoretický rámec práce

V uvedenom výskume bude vychádzať z realistických teórií medzinárodných vzťahov-predovšetkým z teórie politického realizmu a teórie politického neorealizmu, vzhľadom na to, že zahraničná politika Brazílie vychádza predovšetkým z jej moci a národného záujmu, čo spadá pod realistickú paradigmu. Dotknem sa aj geopolitiky, teórie ofenzívneho realizmu a teórie presunu moci.

Na rozdiel od politického idealizmu národný záujem nie je totožný so záujmami celého ľudstva, ale treba ho chápať prostredníctvom osvieteného egoizmu konkrétneho štátu, ktorý činí túto politiku realistickú. V tomto kontexte vyplýva jedna z parciálnych otázok¹⁵ ktorú budem skúmať, a sice, skutočne je primárnym zahraničnopolitickým záujmom Brazílie v kontexte rozvojovej tematiky presadzovať a hájiť záujmy rozvojových krajín, alebo Brazília len využíva rozvojovú agendu týchto krajín na presadzovanie jej záujmov?

V rámci tejto teórie ciele štátu musia byť definované v pojmoch moci, pretože inak než mocou štát nemôže dosiahnuť ani obhájiť svoje ciele. Na tomto mieste si môžeme položiť ďalšiu parciálnu otázku, a sice, aký vplyv má brazílska soft power na súčasné usporiadanie medzinárodných vzťahov a na správanie ostatných aktérov,

¹⁵ Parciálne otázky nebudú hlavné výskumné otázky, ktoré sú formulované v 2. kapitole tohto príspevku, ale ich výskum a zodpovedanie umožní lepšie uchopiť problematiku na teoretickom základe.

keďže Brazília nedisponuje dostatočnou kapacitou prostredníctvom hard power? Svetový politický systém sa dotvára vzťahmi, ktoré vznikajú z konfrontácie moci a ambícií jednotlivých štátov a takto vzniká mocenská rovnováha, ktorá je však len dočasná, pretože obsahuje permanentnú mocenskú konkurenciu. V 21. storočí je evidentná zmena mocenskej rovnováhy, kde je evidentný pokles hegemoniálnej moci USA a mocenský vzostup Brazílie a krajín BRICS, ktorých možno definovať za vyzývateľov USA. A preto sa ďalej parciálne pýtam, aké nové usporiadanie mocenskej rovnováhy vo svete sa rysuje v kontexte zahraničnopolitického pôsobenia Brazílie v BRICS a samotného zoskupenia BRICS ako takého?

Politický neorealizmus (štrukturálny realizmus) v porovnaní s klasickým politickým realizmom nevychádza z pesimistickej filozofickej antropológie človeka, ale zo štruktúry medzinárodného politického systému, ktorý zahraničnopolitické správanie sa štátov určuje viac ako túžba po moci, čím táto teória reaguje aj na rozvoj systémovej teórie. V kontexte tejto teórie je zahraničnopolitická činnosť štátu len vektorovým výsledkom stretu mocenských potenciálov konkurentov a preto zahraničnopolitická činnosť aktéra je len málokedy totožná s jeho pôvodným zámerom. Preto sa znova parciálne pýtam, v ktorých otázkách je Brazília a aj celkovo zoskupenie BRICS asertívnejšia v zahraničnej politike a v čom je rezervovanejšia v kontexte toho, čo jej momentálne umožňuje medzinárodný politický systém v rámci jej moci, a najmä ďalší vplyvní aktéri vo svete, akými sú USA či Európska únia? Zároveň sa pýtam, aká je miera pravdepodobnosti, že v ďalších rokoch sa z regionálnej veľmoci z Brazílie stane svetová veľmoc, prípadne supervelmoc, respektíve má na to

dostatočný potenciál? Podľa tejto teórie štáty Juhu, medzi ktoré patrí aj Brazília, ktoré chcú zmeniť praktiky a inštitúcie svetovej ekonomiky a politiky, sú motivované ani nie tak chudobou, ale skôr záujmom získať viac moci v medzinárodnom rozhodovaní.

Vo výskume sa dotknem aj geopolitiky a geostratégie, ktorá predstavuje zahraničnopolitickú stratégiu v globálnom rozmere. V intencii tejto teórie možno preto očakávať, že Brazília sa bude snažiť rozšíriť svoju momentálnu geopolitickú pozíciu a bude sa usilovať o väčšie geopolitické presadenie sa. Preto na tomto mieste si kladiem ďalšiu parciálnu otázku, a sice, aká je trajektória a intenzita pohybu moci a sily Brazílie v globálnom geopolitickom priestore v kontexte jej politického a ekonomického vplyvu?

V kontexte teórie ofenzívneho realizmu sa štáty vo svojej zahraničnej politike správajú agresívne len v situácii, keď očakávaný zisk prevýši náklady. Na tomto mieste sa preto pýtam, možno očakávať agresívne zahraničnopolitické správanie sa Brazílie, a to najmä za situácie keď spolupracuje so štátmi zoskupenia BRICS aj v oblastiach, v ktorých sa doteraz nesprávala agresívne, akými sú bezpečnosť a vesmírny geopolitický priestor?

Podľa teórie presunu moci, ktorá operuje aj s pojmom „rovnováha moci“, je dôvodom jej zmeny v medzinárodnom systéme a zmeny pozície dominantného aktéra dynamika posilňovania jednotlivých štátov, ktoré môžu vytvárať aj aliancie (Organski a Kugler 1981) Preto sa pýtam, aké intenzívne je posilňovanie Brazílie ako aktéra v relevantných oblastiach, akými sú ekonomika, technológie a úroveň vojenskej moci a aká intenzívna je aliančná dynamika Brazílie s ostatnými štátmi BRICS v kontexte spôsobilosti na zmenu medzinárodného politického systému?

3.2. Metodologický rámec práce

Metodologicky bude táto práca spracovávaná na základe využitia kvalitatívnej jedinečnej prípadovej štúdie, pri ktorej je vybratý fenomén a teórie, ktoré zatiaľ pre daný prípad neboli aplikované (Kořan 2008: 34). V tomto kontexte zahraničnopolitické správanie sa Brazílie a najmä jeho pôsobenie v zoskupení krajín BRICS možno považovať za jedinečný fenomén skúmania v medzinárodných vzťahoch, kde sa dá aplikovať teória politického realizmu v medzinárodných vzťahoch, respektive teória neorealizmu. Podľa Kořana je prípadová štúdia „*detailná analýza prípadu, ktorý bol zvolený ako objekt výskumu. Jej cieľom je poskytnúť hlboké porozumenie alebo príčinné vysvetlenie vybratého prípadu*“ (Kořan 2008: 33). Musí vziať do úvahy celkový kontext – sociálny, politický, historický – so snahou obsiahnuť celý pohľad na predmet štúdia (Hendl 2008: 50; Kořan 2008: 34), ktorý by vychádzal z definovaných predpokladov Yin a o využití zdrojov dáť kvalitatívneho a kvantitatívneho charakteru a s využitím predchádzajúcich teoretických tvrdení pre analýzy v kontexte viac premenných (Hendl 2008: 106–107). Ide teda o zachytenie zložitosti prípadu v jeho celistvosti (Hendl 2008: 102). Mojm cieľom v rámci tohoto metodologického postupu je popísať danú realitu a predovšetkým objasniť princípy, na základe ktorých sa táto realita formuje. Pokiaľ ide o premenné, tak nezávislé sú tie, ktoré spôsobujú daný efekt – v tomto prípade pôjde o rastúci politický a ekonomický potenciál Brazílie a jej vyjednávaciu pozíciu v medzinárodných inštitúciách a rôznych medzinárodných režimoch.

Závislá premenná je tá, ktorá sa zmení v dôsledku vplyvu nezávislej premennej – v tomto prípade pôjde o geopolitickú rolu Brazílie vo svetovej politike a jej snaha o

zmenu medzinárodného politického systému, teda jej zahraničnopolitické správanie.

Sprostredkujúca premenná je chápaná ako spojnica medzi nezávislou a závislou premennou. V tomto kontexte bude sprostredkujúcou premennou využívanie členstva Brazílie v zoskupení krajín BRICS, ktoré Brazília využíva ako svoj diplomatický a mocenský nástroj na ovplyvňovanie medzinárodných politických a ekonomických procesov.

Na základe analyzovaných empirických skutočností za využitia uvedenej metódy a teoretických nástrojov budem môcť zodpovedať stanovené výskumné otázky.

4. Rozbor plánovaných kapitol

V úvode dizertačnej práce vymedzím jej ciele, výskumné otázky a hypotézy, metodológiu práce, vysvetlím motiváciu a zhodnotím zdroje.

Obsahová časť práce bude rozdelená do štyroch hlavných kapitol, pričom prvá kapitola bude teoretická časť práce a druhá, tretia a štvrtá kapitola budú empirickou časťou práce, kde budem skúmať parciálne otázky výskumnej problematiky.

Teoretická časť, teda prvá kapitola práce, bude venovaná vymedzeniu teórie realizmu v medzinárodných vzťahoch v jeho klasickej aj neoklasickej podobe, v kontexte tejto teórie bude vymedzený tiež ofenzívny realizmus, geopolitika a geopolitické teórie a dotknem sa aj teórie presunu moci. V kontexte politiky mocenskej rovnováhy, ktorá je jednou z kľúčových kategórií politickeho realizmu, teoreticky vymedzím zahraničnú politiku štátov vrátane ich možných stratégií a techník.

Druhá kapitola bude venovaná výskumu faktorov, ktoré determinujú zahraničnopolitické správanie Brazílie. Identifikácia a analýza týchto faktorov je nevyhnutná na to, aby sme pochopili

súčasné postavenie Brazílie v medzinárodných vzťahoch, jej stratégiu a medzinárodnopolitické aspirácie.

V tretej kapitole už budem skúmať konkrétne zahraničnopolitické pôsobenie Brazílie voči konkrétnym aktérom svetovej politiky. Zamerám sa jednak na zahraničnú politiku Brazílie voči jej susedom, ktorí sú okrem Brazílie najkľúčovejší v juhoamerickom regióne, teda v najbližšom geopolitickom prostredí Brazílie, akými sú Argentína a Venezuela a jednak na zahraničnú politiku Brazílie voči najrelevantnejším aktérom medzinárodnej politiky, akými sú USA, Európska únia a Organizácia spojených národov. Zahraničnú politiku Brazílie v tejto kapitole nebudem rozoberať vo vzťahu k Rusku či Číne vzhľadom na to, že keďže Rusko a Čína sú súčasťou zoskupenia BRICS, tieto vzťahy voči týmto aktérom budem rozoberať vo štvrtej kapitole, ktorá bude venovaná pôsobeniu Brazílie v zoskupení štátov BRICS.

Vo štvrtej kapitole budem teda analyzovať zahraničnopolitické pôsobenie Brazílie v politicko-ekonomickom zoskupení BRICS. V krátkosti sa dotknem vzniku, cieľom a významu tohoto zoskupenia ako celku v kontexte zmeny globálnej rovnováhy moci v medzinárodných vzťahoch, avšak jadrom mojej analýzy bude politicko-ekonomická diplomacia Brazílie a jej geopolitické pôsobenie v rámci tohoto zoskupenia, ktoré Brazília využíva ako svoj nástroj na presadzovanie jej globálnych záujmov. Keďže sa Brazília nachádza v juhoamerickom regióne, nevyhne sa tu ani širšej analýze vplyvu Číny v tomto regióne a analýze strategických brazílsko-čínskych vzťahov.

V závere práce zhrniem výsledky výskumu, zodpoviem výskumné otázky, potvrdím, prípadne vyvrátim moje hypotézy a pokúsím sa načrtnúť prognózu ďalšieho vývoja s implikáciou na globálny politický systém. Súčasťou práce budú aj prílohy.

5. Zhrnutie doterajšieho výskumu a dostupných zdrojov a prínos prevádzaného výskumu

Súčasný stav poznania riešeného problému je v Českej republike, Slovenskej republike, ale aj inde v zahraničí na minimálnej úrovni; v česko-slovenskom prostredí takmer žiadny, tu neexistuje žiadna monografia, ktorá by skúmala danú tému výskumu. Existujú tu síce niektoré študentské kvalifikačné práce hlavne z VŠE Praha ktoré sa zaoberajú zahraničnou politikou Brazílie, ale sa zaoberajú len parciálnymi otázkami, akými sú napr. postavenie Brazílie v medzinárodnom obchode, nezachytávajú teda kompletnú problematiku. Pokiaľ ide o stav poznania riešeného problému v zahraničí, tak výskumu zahraničnej politiky Brazílie sa venujú napríklad autori jako Amorim, Lafer, Almeida a Hurrell. Postavením Brazílie špecificky v zoskupení BRICS sa venujú napríklad Baumann a Stuenkel, ale aj to nie v ucelenej podobe, pretože v ich výskume nie je dostatočne reflektovaný kontext presunu globálnej moci z unipolárneho systému v prospech multipolárneho a nezachytávajú komplexne najaktuálnejšie svetové systémové zmeny, ktoré sú evidentné aj pod vplyvom zahraničnopolitického správania sa Brazílie. V dôsledku tohoto pôsobenia (aj Brazílie) ide o zmeny v oblasti medzinárodných bezpečnostných vzťahov, svetových menových a finančných vzťahov, presuny moci v medzinárodných inštitúciách a tiež praktikovaný regionalizmus Brazílie (a ostatných členov BRICS), čo má isté konzekvencie pre svetový systém.

Každý tento výskumný deficit by som chcel v dizertačnej práci doplniť vlastným empirickým výskumom, čím by finálny výstup bol originálny a prelomový, a to nielen v Českej republike, ale aj v zahraničí. Prínosom tohoto výskumu bude teda na jednej strane spoznanie

výnimočného a vo svetovej politike vysoko aktuálneho, ale v českom, slovenskom a zahraničnom akademickom prostredí málo preskúmaného fenoménu, akým je zahraničná politika Brazílie, ktorá je relevantnou hybnou silou v súčasných medzinárodných politických a ekonomických vzťahoch. Na strane druhej bude prínosom na vedeckej a originálnej báze odhalenie, podrobná analýza a najmä pochopenie toho, ako sa mení a vyvíja geopolitická štruktúra sveta ako výsledok pôsobenia zahraničnej politiky Brazílie, jej záujmov a cieľov, ako aj hlavných geostrategických osí jej pôsobenia, a to najmä v kontexte používania brazílskej soft power pre zmeny geopolitického postavenia Brazílie, čo je jej originálnym prístupom v zahraničnej politike.

Zdroje

Literatura

ALMEIDA, Paulo Roberto: 2007. *Brazil as a Regional Power and a Emerging Global Power*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung.

AMORIM, Celso: 2005. *Politica Externa do Governo Lula: os dois primeiros anos. Analise de Conjuntura OPISA*. Rio de Janeiro: IUPERJ.

AMORIM, Celso: 2003. *A Diplomacia do Governo Lula*. Brasilia: Instituto Rio Branco.

AMORIM, Celso: 2007. *A diplomacia multilateral do Brasil: Um Tributo a Rui Barbosa*. Brasilia: FUNAG.

ARON, Raymond: 1966. *Peace and War: A Theory of International Relations*. New York: Doubleday & Company.

AVRITZER, Leonardo a ANASTASIA, Fátima: 2006. *Reforma política no Brasil*. Belo Horizonte: Editora UFMG.

BAUMANN, Renato (org.): 2010. *O Brasil e os demais BRICs: comércio e política*. Brasília: CEPAL/IPEA.

BRAWLEY, Mark: 2007. Building Blocks or a BRIC Wall? Fitting US Foreign Policy to the Shifting Distribution of Power. *Asian Perspective*, roč. 31, č. 4, s. 151–175.

BUZAN, Barry: 2011. A World Order Without Superpowers: Decentred Globalism. *International Relations*, roč. 25, č. 1, s. 3–25.

CARR, Edward Hallett: 1962. *The Twenty Year's Crisis, 1919–1939*. London: Macmilland and Co.

FARIA, Carlos Aurélio Pimenta a PARADIS, Glarisse Goulart: 2013. Humanism and Solidarity in Brazilian Foreign Policy Under Lula (2003–2010): Theory and Practice. *Brazilian Political Science Review*, roč. 7, č. 2, s. 8–37.

GILPIN, Robert: 1981. *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

HENDL, Jan: 2008. *Kvalitativní metody: základní metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál.

HURRELL, Andrew: 2006. Hegemony, Liberalism and global order: What space for would-be great powers? *International Affaires*, roč. 82, č. 1, s. 1–19.

HURRELL, Andrew: 2008. Lula's Brasil: A Rising Power, but Going Where? *Current History*, roč. 107, č. 706, s. 51–57.

HURRELL, Andrew: 2009. *Os Brics e a Order Global*. Editora FGV. Rio de Janeiro.

IKENBERRY, John a WRIGHT, Thomas: 2008. *Rising Powers and Global Institutions*. New York: A Century Foundation Report.

KAGAN, Robert: 2003. *Labyrint síly a ráj slabosti. Amerika, Evropa a nový řád světa*. Praha: Nakladatelství Lidove Noviny.

KAPLAN, Morton: 1957. *System and Process in International Politics*. New York.

KENNAN, George: 1969. *American diplomacy 1900–1950*. Chicago, London: The University of

Chicago Press.

KENNEDY, Paul: 1994. *Preparing for the Twenty-First Century*. New York: Vintage Books.

KENNEDY, Paul: 1996. *Vzestup a pád velmocí: Ekonomické změny a vojenské konflikty v letech 1500–2000*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

KLIMA, Jan: 2011. *Dějiny Brazílie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

KOŘAN, Michal: 2008. Jednopřípadová studie. In: Drulák, Petr a kol.: *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, s. 29–61.

KREJČÍ, Oskar: 2010: *Mezinárodní politika*. Praha: Ekopress.

KULAŠIK, Peter: 2007. *Politológia*. Hlohovec: EFEKT-COPY spol. s.r.o.

LAFER, Celso: 2001. *A Identidade Intenacional do Brasil e a Política Externa Brasileira. Passado, Presente e Futuro*. Sao Paulo: Editora Perspectiva.

LIPPMAN, Walter: 1946. *Zahraniční politika a válečné cíle Spojených států*. Praha: Družstevní práce.

MEARSHEIMER, John: 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: Norton.

MEARSHEIMER, John: 2011. *Why Leaders Lie: The Truth About Lying in International Politics*. New York: Oxford University Press.

MORGENTHAU, Hans: 1985. *Politics among nations. The struggle for power and peace*. New York: A. A. Knopf.

NARLIKAR, Amrita a ODELL, John: 2003. The strict distributive strategy for a bargaining coalition: the Like-Minded Group in the WTO. In: UNCTAD: *Conference on Developing Countries and the Trade Negotiation*.

NIEBUHR, Reinhold: 1936. *Moral Man and Immoral Society*. New York and London: Charles Scribner's Sons.

NIEBUHR, Reinhold: 1947. *Synové světla a synové tmy*. Praha: J. Laichter.

NIEBUHR, Reinhold: 1959. *The Structure of Nations and Empires*. New York: Charles Scribner's Sons.

NYE, Joseph: 2004. *Soft power. The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.

O'NEILL, Jim: 2001. Building better global economic BRICs. *Global Economics Paper*, č. 66, s. 1–16.

O'NEILL, Jim: 2011. Welcome to a future built in BRICs. *The Telegraph*, 19. 11. 2011, s. 1–6.

ORGANSKI, Abramo Fimo Kenneth a KUGLER, Jacek: 1981. *The War Ledger*. The University of Chicago.

ORGANSKI, Abramo Fimo Kenneth: 1958. *World Politics*. New York Knopf.

ROSECRANCE, Richard: 1977. *Action and Reaction in World Politics. International System in Perspective*. 2nd Ed. Westport: Greenwood Press.

STRAUSZ-HUPE, Robert: 1942. *Geopolitics. The Struggle for the Space and Power*. New York: Putnams Sons.

STUENKEL, Oliver: 2012. Can the BRICS Co-operate in the G-20? A view from Brazil. In: *Africa, the BRICs, and the G20*. Part of SAIIA publication. The South African Institute of International Affairs.

STUENKEL, Oliver: 2012. *Potências emergentes e desafios globais*. Rio de Janeiro: Fundação Konrad Adenauer.

STUENKEL, Oliver: 2012. Why IBSA and BRICS should not merge. *FPRC Journal* 3/2012, s. 75–78.

STUENKEL, Oliver: 2011. *Brasilien nach Lula*. Konrad-Adenauer-Stiftung. Ausgabe 92.

STUENKEL, Oliver: 2013. Brazil as a norm entrepreneur: The responsibility while protecting. In: *Implementing the responsibility to protect: New directions for international peace and security?* Brasilia: Igarape Institute.

THOMPSON, Kenneth: 1980. *Morality and Foreign Policy*. Baton Rouge and London: Louisiana State University Press.

THOMPSON, Kenneth: 1982. *Political Realism and the Crisis of World Politics. An American Approach to Foreign Policy*. Washington: University Press of America.

UNNIKRISHNAN, Nandan a SARAN, Samir: 2010. *BRIC In The New World Order-Perspectives from Brazil, China, India and Russia*. Observer Research Foundation.

VIGEVANI, T. a OLIVEIRA, M. F.: 2007. Brazilian Foreign Policy in the Cardoso Era, The Search or Autonomy through Integration. *Latin American Perspectives*, roč. 34, č. 5, s. 58–80.

VIGEVANI, Tullo a CEPALUNI, Gabriel: 2012. *Brazilian Foreign Policy in Changing Times: The Quest for Autonomy from Sarney to Lula*. New York: Lexington Books.

VISENTINI, Paulo, CEPIK, Marco Aurélio a PEREIRA, Analúcia Danilevicz: 2010. *G3-Fórum de Dialogo IBAS: Uma experiência de cooperação Sul-Sul*. Curitiba: Juruá.

VISENTINI, Paulo: 2011. *As relações diplomáticas da Ásia: articulações regionais e afirmação mundial (uma perspectiva brasileira)*. Belo Horizonte: Fino Traço.

WALTZ, Kenneth: 1979. *Theory of International Politics*. Addison-Wesley Publishing Company.

WILSON, Dominic a PURUSHOTHAMAN, Roopa: 2003. Dreaming with BRICs: the path to 2050. *Global economics paper*, č. 99, s. 1–24.

Periodiká

El Mundo

El Pais

Folha de S. Paulo

Jornal do Brasil

O Globo

The BRICS Post

Washington Post

Internetové zdroje

A Folha Paulista: *Brasil sobe 5 posições em ranking de competitividade global, diz relatório*, <http://www.afolha.com.br/noticias.php?noticia=3897>, 27. 05. 2013.

Brazílske centrum medzinárodných vzťahov: <http://www.cebri.org/cebri/>, 20. 05. 2013.

BRICS Forum: <http://www.bricsforum.org/>, 27. 05. 2013.

BRICS Policy Center: *Výskum*, <http://bricspolicycenter.org/homolog/Core/Pesquisa>, 26. 05. 2013.

Council on Foreign Relations: *Global Brazil and U.S.-Brazil Relations*, <http://www.cfr.org/brazil/global-brazil-us-brazil-relations/p25407>, 27. 05. 2013.

Council on Foreign Relations: *Where do you see Brazil in 2020? As a country with the lowest growth rates among the BRICS, is the dream over for Brazil?*, <http://www.cfr.org/brazil/do-you-see-brazil-2020-country-lowest-growth-rates-among-brics-dream-over-brazil/p30337>, 26. 05. 2013.

El País: Internacional, http://www.washingtonpost.com/business/china-and-brazil-to-sign-trade-deal-for-local-currency-at-summit-of-brics-nations/2013/03/26/76573ce2-95f8-11e2-8764-d42c128a01ef_story.html, 27. 05. 2013.

Estadão de São Paulo: *Os BRICS e o Segundo Mandato de Obama*, <http://www.estadao.com.br/noticias/impresso,os-brics-e-o-segundo-mandato-de-obama-,959146,0.htm>, 27. 05. 2013.

Foreign Affairs: *Broken BRICS*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/138219/ruchir-sharma/broken-brics>, 27. 05. 2013.

Foreign Affairs: *The Rise of the Rest*, <http://www.foreignaffairs.com/features/collections/the-rise-of-the-rest>, 27. 05. 2013.

Fundação Getulio Vargas: *O Brasil e BRICS*, <http://www.funag.gov.br/biblioteca/dmdocuments/OBrasileosBrics.pdf>, 27. 05. 2013.

Goldmansachs: *BRICS Report*, <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/brics/brics-reports-pdfs/nifty-fifty.pdf>, 25. 05. 2013.

India-Brazil-South Africa Dialogue Forum: <http://www.ibsa-trilateral.org/>, 27. 05. 2013.

iRU.CZ.RU: *BRICS zakláda vlastní centrálnu banku*, <http://www.irucz.ru/cz/zpravy/1-116000000000-sns/000-/000-/103-neuvedeno/22916-brics-zaklada-vlastni-centralni-banku/>, 27. 05. 2013.

Jornal do Brasil: *Brasil: um novo modelo de desenvolvimento?* <http://www.jb.com.br/plataforma-politica-social/noticias/2012/11/05/brasil-um-novo-modelo-de-desenvolvimento/>, 27. 05. 2013.

Komentáre k brazílskemu prezidentovi: <http://blog.planalto.gov.br/>, 16. 05. 2013.

Medzinárodný menový fond: *Prieskumy svetovej ekonomiky a svetových financií*, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/index.aspx>, 26. 05. 2013.

Medzinárodný menový fond: *Resilience in Emerging Market and Developing Economies: Will it Last?* <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/c4.pdf>, 26. 05. 2013.

Medzinárodný menový fond: *World Economic Outlook*,

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/>, 26. 05. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *BRIC dokumenty, výstup vrcholných predstaviteľov BRIC*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas-mais-informacoes/saiba-mais-bric/documentos-emitidos-pelos-chefes-de-estado-e-de/view>, 02. 05. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Interregionálne mechanizmy, IBSA Fórum*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas/mecanismos-inter-regionais/forum-ibas>, 02. 05. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Interregionálne mechanizmy*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas/mecanismos-inter-regionais>, 10. 04. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Interregionálne mechanizmy a zoskupenie BRICS*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas/mecanismos-inter-regionais/agrupamento-brics>, 20. 04. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Južná Amerika a regionálna integrácia*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas/america-do-sul-e-integracao-regional>, 10. 04. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Multilaterálne témy*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas/temas-multilaterais>, 10. 04. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Politické témy a bilaterálne vzťahy*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas/temas-politicos-e-relacoes-bilaterais>, 10. 04. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Širšie informácie o BRIC*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas-mais-informacoes/saiba-mais-bric>, 02. 05. 2013.

Ministerstvo zahraničných vecí Brazílie: *Širšie informácie o IBSA Fórum*, <http://www.itamaraty.gov.br/temas-mais-informacoes/saiba-mais-ibas>, 02. 05. 2013.

O Globo: <http://oglobo.globo.com/pais/>, 27. 05. 2013.

Stránka brazílskeho prezidenta: <http://www2.planalto.gov.br/>, 02. 05. 2013.

Stránka brazílskeho prezidenta: *Prezidentská agenda*, <http://www2.planalto.gov.br/imprensa/agenda/agenda-da-presidenta-1>, 16. 05. 2013.

Stránka brazílskej vlády: <http://www.brasil.gov.br/>, 20. 05. 2013.

Stránka brazílskej vlády: *Plány a program vlády*, <http://www.brasil.gov.br/para/planos-e-programas>, 20. 05. 2013.

The BRICS Post: *BRICS News*, <http://thebricspost.com/category/brics-news/brazil/#.UVbqshcdRrQ>, 27. 05. 2013.

The South-South Opportunity: *South-South Cooperation Debates at the BRICS Policy Center in Rio de Janeiro*, <http://www.southsouth.info/profiles/blogs/brics-policy-center-rio-de-janeiro-brazil-fellows-program-call>, 27. 05. 2013.

The Washington Post: *BRICS nations try to boost economic clout*, http://www.washingtonpost.com/business/economy/brics-nations-try-to-boost-economic-clout/2013/03/26/14b3951a-963b-11e2-8b4e-0b56f26f28de_story.html, 27. 05. 2013.

The Washington Post: *China And Brazil to sign trade deal for local currency at summit of BRICS nations*, http://www.washingtonpost.com/business/china-and-brazil-to-sign-trade-deal-for-local-currency-at-summit-of-brics-nations/2013/03/26/76573ce2-95f8-11e2-8764-d42c128a01ef_story.html, 27. 05. 2013.

Think tanková společnost Patri: *Public Affairs in Brazil*,
<http://www.patripublicaffairs.com/public-affairs-in-brazil/>, 26. 05. 2013.

* **Mgr. Bc. Samuel Božek**, bozek@fsv.cuni.cz, samuel.bozek@gmail.com, Katedra mezinárodních vztahů, Institut politologických studií, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, 1. ročník, prezenční forma, školitelka: PhDr. Irah Kučerová, Ph.D.